

tului de rezistență ortodoxă: Moldova (asupra căreia manifestau pretenții cele două regate catolice vecine, Polonia și Ungaria, unite apoi sub un singur rege în persoana lui Ludovic¹) obține recunoașterea de către papă a autonomiei sale, plătind-o cu intrarea ei sub oblăduirea ierarhiei romane și cu trecerea la catolicism a lui Lațcu voievod².

Dar nu numai la nord de Țara Românească obținuse scaunul apostolic un important succes diplomatic: chiar în țaratul Vidinului, din care stăpînirea efectivă a regelui Ungariei fusese silită să se retragă, poziția catolicismului rămăsese — avem toate motivele să o credem — încă deosebit de puternică. Nu este desigur o întîmplare că, la 19 ianuarie 1370, papa putea felicita pe doamna Clara — fosta soție (a doua) catolică a lui Nicolae Alexandru, tatăl și predecesorul lui Vladislav vodă — pentru convertirea la catolicism a fiicei sale, împărăteasa Bulgariei³. Sracimir, reinstalat la Vidin ca vasal al regelui Ungariei sub garanția a doi principii, între care și Vladislav vodă⁴, își lăsase cele două fiice ca ostatece în mîinile regelui⁵ și nu se mai bucura decît de o umbră de autonomie. Aceasta explică — ni se pare — de ce, după retragerea oștilor maghiare, însuși mitropolitul Vidinului, Daniil, nu se mai întorsese în orașul de scaun al diecezei sale (așa cum s-au întors — Orbini spune că domnul român a fost *silit* să-i înapoieze — vidinenii strămutați pe malul stîng al Dunării), ci continuă să rămînă ani de-a rîndul mai departe, ca refugiat în Țara Românească⁶. În noua stăpînire a lui Sracimir, Nicodim — cleric ce-și căpătase, probabil, faima, cum am văzut, tocmai prin rezistența sa îndîrjită împotriva agresiunii feudale transformate în opresiune catolică — ar fi fost încă și mai primejduit decît însuși mitropolitul Daniil, în favoarea căruia, la nevoie, s-ar fi produs desigur intervenția mai mult sau mai puțin eficace a celor doi principii garanți, Vladislav și Dobrotici.

Rămasă astfel fără nici un sprijin din partea țaratului sud-dunărean și avînd, pe tot lungul Carpaților, graniță comună cu regatul apostolic, Țara Românească, ea însăși (cu toate victoriile obținute în dirza apărare față de îndoitul atac maghiar și cu toată intervenția ei hotărîtoare în chestiunea Vidinului) trebuise să reia, o dată cu restabilirea păcii, situația de vasalitate față de regele Ludovic. Aceasta însemna însă, implicit, obligația de a acorda, între hotarele ei, libertatea de cult pentru catolici și deci reîntoarcerea acolo a clerului și ierarhiei catolice⁷, « calul troian » al tendințelor de cotopire ale forțelor feudale și papale coalizate. Spre deosebire de Moldova vecină, unde rivalitatea de interese între cele două regate catolice învecinate permitea un abil joc diplomatic, în Țara Românească nu exista puțința vreunei alegeri: aici, a lăsa friu liber propagandei catolice însemna a îngădui pregătirea viitoarei acțiuni de cotopire plănuită de feudații maghiari. Astfel încît, constrîns de împrejurări, Vladislav vodă face tot ce-i stă în putință — nu numai pentru a spori forțele armate (de valoarea militară a oștilor sale, acum, după probele trecute în anul precedent, domnul putea fi sigur), ci, mai ales, pentru a menține coeziunea între diferitele forțe politice ale țării și între feudați în primul rînd. Această coeziune — numai cu greu obținută în condițiile de fărîmițare feudală ale vremii — era direct amenințată prin propaganda catolică, așa încît, și de astă dată, principalul mijloc folosit trebuia să fie o excepțional de amplă contrapropagandă ortodoxă. Așa se face că — pe lîngă măsurile de ordin admi-

¹ Ludovic devine și rege al Poloniei, la 5 noiembrie 1370.

² Cererea lui Lațcu de înființare a episcopiei de Siret este anterioară uniunii personale dintre Ungaria și Polonia (vezi bulele *Super caulam* și *Summi dispositione* din 24 iunie 1370, Hurmuzaki-Densusianu, *Documente*, I, nr. 124, p. 160—171 și nr. 125, p. 162—164; cf. nr. 131, p. 168—171 și nr. 132, p. 171—174). Tot pe teritoriul actualei Moldove se încerca reînființarea episcopatului de Milcov, în 1371 (vezi bulele *Dudum siquidem* din 3 septembrie, Hurmuzaki-Densusianu, *op. cit.*, I, nr. 133, p. 174—175; precum și *Dum fidei* și *Quando personam*, ambele din 16 septembrie, *ibidem*, nr. 134, p. 175 și nr. 135, p. 176). Încă din 4 august 1370, papa ordonase trimiterea a 25 de franciscani în Rusia (Roșie), Litvania și Moldova, în scopuri de propagandă (bula *Ad excolendum*, *ibidem*, nr. 126, p. 163). Vezi și I. C. Filitti, *Din arhivele Vaticanului*, I, București 1914, p. 9—10, și S. T. Pascu, *Contribuțiuni documentare la istoria românilor în sec. XIII și XIV*, Sibiu, 1944, p. 38—46.

³ Bula *Letamur in Domino* a papei Urban al V-lea (Hurmuzaki-Densusianu, *Documente*, I, nr. 122, p. 158) nu dă numele țarinei, soră vitregă a domnului român. Ea pare să se fi numit Ana, după cum reiese din epilogul unui manuscris ortodox, cu cuprins hagiografic, scris pentru ea la Vidin în 1360, decî înainte de expediția regelui Ludovic (vezi N. Iorga, *Domnița Anca și patronajul ei literar*, în *AR, Memoriile...*, t. IV (1924), p. 373—377).

⁴ Discuție și bibliografie asupra condițiilor reinstalării lui Sracimir, la M. Holban, *op. cit.*, p. 44 (38) și nota 4.

⁵ Thalloczy, *op. cit.*, nr. 6, p. 607.

⁶ Vezi mai jos, p. 266 și nota 2. Nu se poate presupune că, atît mitropolitul, cît și ceilalți, care, ca și el, nu s-au mai întors, au făcut-o pentru că în timpul ocupației cetății de către regele maghiar ar fi dus o politică favorabilă acestuia din urmă; faptul că ei își caută adăpost tocmai în țara lui Vladislav vodă și că în favoarea mitropolitului va interveni patriarhul însuși, exclude posibilitatea ca ei să fi avut vreodată o politică procatolică sau promaghiară.

⁷ La 25 noiembrie 1369, Vladislav dădea o poruncă să se facă toate cele necesare pentru primirea sufraganelui episcopului Transilvaniei, ce venea pentru a aranja treburile bisericești ale catolicilor din Țara Românească (*Urkundenbuch*, II, nr. 934, p. 334; în Hurmuzaki-Densusianu, *Documente*, I, nr. 112, p. 148—149, de unde și în DIR, B, veac XIII—XIV, nr. 12, p. 293—294 (text latin) și 19—20 (trad. românească) o greșală de lectură dă cu totul alt sens întregului, document; cf. M. Holban, *op. cit.*, p. 50 (44) și nota 1). Examinînd numai textul publicat de Densusianu, N. Iorga a *Histoire des Roumains et de la Romanité Orientale*, vol. III, *Les fondateurs d'Etat*, București, 1937, p. 288—290 înclină să creadă că documentul este ori fals, ori obținut prin înșelarea bunei credințe a domnului. Este de ținut însă în seamă (așa cum arată M. Holban, *loc. cit.*, nota 2), și faptul că, pe lîngă greșala de lectură mai sus-amintită, între textul dat de Densusianu și cel din *Urkundenbuch* există deosebiri ce ne arată că avem de-a face cu două versiuni, diferit adrestate, ale aceluiași act.